

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Житомирський державний університет імені Івана Франка (Україна)

Донбаський державний педагогічний університет (Україна)

Маріупольський державний університет (Україна)

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля (Україна)

Зеленогурський університет (Польща)

Дилема війни/миру в постгуманному світі

Збірник наукових праць

(за матеріалами міжрегіонального науково-практичного семінару
із міжнародною участю, 28-29 квітня 2017 року, м. Житомир)

Житомир - 2017

Редакційна колегія

Поліщук О. П. — голова редколегії, доктор філософських наук, професор (м. Житомир), **Троха Богдан**, доктор габілітований, професор ZU (м. Зелена Гура), **Журба М. А.**, доктор філософських наук, професор (м. Рубіжне), **Козловець М. А.**, доктор філософських наук, професор (м. Житомир), **Сабадаш Ю. С.**, доктор культурології, професор (м. Маріуполь), **Сейко Н. А.**, доктор педагогічних наук, професор (м. Житомир), **Слющинський Б. В.**, доктор соціологічних наук, професор, член-кореспондент Української академії політичних наук, академік Академії наук Вищої школи України (м. Маріуполь), **Федь В. А.**, доктор філософських наук, професор (м. Слов'янськ)

Рецензенти:

Герасимчук А. А., доктор філософських наук, професор

Ковтун Ю. В., кандидат філософських наук, доцент

Мельничук В. В., кандидат філософських наук, доцент

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради Житомирського державного університету імені Івана Франка (протокол № 15 від 23 червня 2017 року)

Д 27 **Дилема війни/миру в постгуманному світі** : зб. наук. пр. (за матеріалами міжрегіонального науково-практичного семінару із міжнародною участю, 28-29 квітня 2017 року, м. Житомир) / За ред. О. П. Поліщук, Б. Троха, М. А. Журби та ін. — Житомир, 2017. — 72 с.

У збірнику вміщено наукові праці за матеріалами доповідей і тез викладачів, докторантів, аспірантів на міжрегіональному науково-практичному семінарі із міжнародною участю «Дилема війни/миру в постгуманному світі» (28-29 квітня 2017 року, м. Житомир), присвячених актуальним проблемам філософських, культурологічних, соціологічних, психологічних наук, які пов'язані із розвитком соціуму в умовах постгуманізму, трансгуманізму й викликів сьогодення.

Збірник буде корисним студентам, аспірантам, докторантам, викладачам вищих навчальних закладів та всім, хто цікавиться проблемами постгуманізму, трангуманізму, біоетики.

Сніжана Чернюк

(м. Житомир)

orcid.org/0000-0002-60104712

ПОСТГУМАНІЗМ І МЕТАМОДЕРНІЗМ: КОНФЛІКТ ІНТЕРПРЕТАЦІЙ

Постгуманізм і метамодернізм – часто вживані сьогодні в різноманітних науках терміни на позначення сучасних уявлень про світогляд, людину та її місце в світі. Постгуманізм легітимізований у 1960-ті роки в працях Жака Дерріди [Див: 1], приблизно тоді ж, коли утверджується використання терміна «постмодернізм». А от поняття «метамодернізм», як загальноновизнано, появою завдячує праці «Маніфесту метамодернізму» 2011 року.

У проміжні 1980-ті актуалізується й термін «трансгуманізм». Багатозначність поняття «постгуманізм» підтверджується щонайменше сімома (за Франческою Фернандо), а якщо брати до уваги кут зору кожної з гуманістичних наук і їхній перетин із природничими й фізико-математичними, то й набагато більшою кількістю визначень.

Їх розмаїття може бути зведене до прецизного «те, що після гуманізму» і, таким чином, виявляється найбільша суперечність, адже «гуманізмів» насправді було багато, залежно від епохи, країни й способу тлумачення. Тож після якого саме з гуманізмів має йти це «пост»? Чи обирати лише часто вживану редукцію гуманізму до антропоцентризму й погодитися з виразним спотворенням сенсів у такому випадку?

Жаклін Рюс у своєму огляді новітніх наукових тенденцій подає ціле гроно розмаїтих, часто взаємозаперечних сучасних уявлень про сутність людини та її світогляду [2]. Зокрема О. В. Трубнікова зазначає, що термін «постгуманізм» існує в парадигмі з трансгуманізмом, неогуманізмом, гуманологією та іншими відгалуженнями нової теорії людини [3].

У статті на сайті Інституту етики й новітніх технологій професор Нью-Йоркського інституту технологій Кевін Лаграндер розмірковує над необхідністю розрізнення не лише понять «постгуманізм» і «трансгуманізм», але й іншого уживаного зараз поняття, а саме: «posthuman», що може розумітися як «післялюдське» чи «післялюдина» [4].

Термінологічний хаос і розмаїття свідчать про нагальну й безперервну потребу нового самоокреслення людини, проте кидається у вічі, що гуманітарні науки тут зосереджуються на гострих питаннях етики. Термін метамодернізму постав як заперечення постмодернізму, певною мірою, як

зручніший, але не принципово відмінний від пост-постмодернізму, тобто як спроба визначення не стільки людини, скільки когнітивної, епістемологічної чи світоглядної загалом специфіки. Декларативна й тому ще більше наївна спроба з'ясування цього терміна в «Маніфесті метамодернізму» увиразнила його умоглядний характер і покликала до життя уточнене тлумачення Девіда Родена «Маніфест спекулятивного постгуманізму» (2013). (А обидва «маніфести», звичайно, апелюють до саркастично-іронічного «Маніфесту кіборгів» Донни Харавей (1984) та постгендеризму, на що хочеться звернути увагу). Роден називає «posthuman» модним тропом посткантіанської епістемології для позначення внутрішніх меж думки та бачить спекулятивність постгуманізму лише в тому, що він «досліджує способи мислення постлюдини незалежно від його ставлення до людських когнітивних форм чи феноменології» [5]. Він пішов далі й у подальших дослідженнях будує спостереження між феноменологією та нейробіологією людського сприйняття [Див: 6]. Його праці, схоже, засвідчують необхідність терміна «постфілософія» далеко за межами дугінського абсурду. І це певною мірою викликає низку запитань при спробі аналізу витоку такого модного у нас час поняття, як трансгуманізм, і не менш уживаного постмодернізму.

Показово, що у переважній більшості амбіційних спроб сучасної наукової думки зазирнути в майбутнє, хоча би назвати загальний вектор соціального розвитку, присутні складові не пре-, а мета- (транс-), що означають або факт віднесення в минуле, або процесуальність перетворення чогось у щось, але фактично так і не називають це майбутнє.

Тоді більш доцільними видаються терміни «трансгуманізм» і «метамодернізм», які, принаймні, позначають процесуальність, але не проголошують алогічно, паралогічно чи тавтологічно попередній досвід «пост». Але поняття постмодернізму уживається, як бачимо, без врахування семантичного наповнення даного поняття і його мовної специфіки у їхньому взаємовпливі. Це поняття набуло у наш час уже статусу міждисциплінарного терміну, що широко застосовується в гуманітаристиці, соціальних комунікаціях тощо. Воно стало поняттям, так би мовити, модним, проте достатньо суперечливим при спробі його розгляду за змістовим наповненням.

Відтак, занедбана логіка іронічно нагадує про себе: *circulus vitiosus* сходиться в точці, де, людина, проголосивши закінчення людини, безпорадність мови й слова, й далі використовує слова (логос) як засіб пояснення людини.

ДЖЕРЕЛА І ЛІТЕРАТУРА

1. Ingraham C. *What is posthumanism? (review) What is posthumanism?* Cary Wolfe

Minneapolis: University of Minnesota Press, 2010: [Електронний ресурс] / Catherine Ingraham. — Режим доступу: <https://muse.jhu.edu/article/404116>

2. Рюс Ж. *Поступ сучасних ідей: Панорама новітньої науки* / Жаклін Рюс / Пер. з фр. В. Шовкун. — К: Основи, 1998. — 669 с.

3. Трубнікова О. В. *Трансформація гуманізму: сучасний стан проблеми*: [Електронний ресурс] / О. В. Трубнікова // Філософія: конспект лекцій: Зб. праць. — Режим доступу: <http://www.info-library.com.ua/books-text-12033.html>

4. LaGrandeur K. *What is the Difference between Posthumanism and Transhumanism*: [Електронний ресурс] / Kevin LaGrandeur. — Режим доступу: <https://ieet.org/index.php/IEET2/more/lagrandeur20140729#comments>

5. Roden D. *Manifesto of Speculative Posthumanism*: [Електронний ресурс] / David Roden. — Режим доступу: <http://hplusmagazine.com/2013/02/06/manifesto-of-speculative-posthumanism/>

6. Roden D. *Posthuman Life: Philosophy at the Edge of the Human*: [Електронний ресурс] / David Roden. — Режим доступу: <http://www.open.ac.uk/Arts/philosophy/roden.shtml>